

krog hriba, kteremu navadno Gorišnjak pravijo, in dospes v lep kraj, ne v sicer dolgo pa tolikanj mičnejšo in prijaznejšo dolino. Hrib za hribom, ki svoje ponosne glave proti nebu dvigajo in se naslanjaje verh družega skušajo popred prezreti to dolino, jo obdajajo od treh raznih strani. Namen naš ni tu obširnejše popisovati krajev, ki jih oko popotnikovo tu zapazi; utegnulo bi se to zgoditi drugikrat; pogledati pa hočemo nekoliko natanjčnije hrib, ki je skoro v sredi omenjenih verhov. Izpod njega izvira bistri Verhovnik, ki ko svitel trak ogromno po kameniti derči dalje šumlja, in mrtvo tihoto, ki krog in krog uladuje, vznemiruje s svojim šumenjem. Blizo verha molí sterma proti nebu več sežnjevisoka in tu in tam z mahom borno obraščena skala,*) in nekoliko stopinj pod njo je globok brezen, kateri, kakor ljudje v naši okolici terdijo, je bivališče divjega moža.

Posebni občutki te tu sprehajajo; razne govorice o duhovih in prikaznih, od katerih ti ljudstvo toliko vé povedati, ti blodijo po glavi in nehoté te obhaja neka groza. Spominjaš se tu tudi onih strašnih časov, ko so še luknje bile navadno bivališče naših prededov in ko je mila dežela naša zdihovala pod jarmom turškim.

Da se k predmetu vernem.

Bil je lep jesensk večer. Zadnji solnčni žarki utrinjali so se na stolpu Gorskem in so poljubovali trudno zemljo, dokler se niso za mogočnim Blegašem poskrili. Pastirji, ki so na Goveji ravni se igrali, so se ravno ločili, da soženejo živino, ki se je bila zbog vročine hladivne sence iskaje po kotih poskrila. Mili hvalospev večerni, kterega je mlada zala Jelica nocoj tako lepo pevala kot še nikoli popred, in kateri so odpevale vesele ptice s košatih vej, morebiti nji v slovó, je sedaj omolknil. Tihotni mrak večerni je spenjati jel svoje krila po hribih in tam pa tam se je že na nebu prikazala kaka zvezdica.

Kmaló so sognali živino — začnó jo šteti. Eno govedo se je pogrešalo. Jelica, najpostrežnjaša med vsemi, je bila koj pripravljena, ga iskati po Mladem verhu, kjer se je rado kako živinče zgubilo. Gredé čez Cetensko pečovje gleda bistro na vse strani in obračaje uhó sapi nasproti začuje glas, ki je donel po vetru, in kteremu je grozno skalovje odmevalo v mnogoterem jeku. Strah in groza jo obide, ko začuje trapni glas, od kterega ni bila več dalječ. V tem trenutku stopi pred njo po celem životu zaraščen mož, debeloglavec, bliščočih velikih očí, da se ga deklica ne upa pogledati. Prosi ga, naj jo pustí iti njeno pot, pa vse besede bile so zastonj; zgrabi in vleče jo v globoko jamo, iz ktere uiti bi bilo vsako prizadevanje zastonj.

V tem so pastirji, ki so Jelice zastonj pričakovali, ko se je že brezštevilna truma migljajočih zvezd v okrogu svitlega mesca na nebu prikazala, se napotili proti domu, ali ne tako veseli kakor drugikrat, ker skerb, da bi občeljubljeni Jelici se ne bila kaka nezgoda pripetila, jih je hudo mučila.

Stari oče in mati, zvedši kaj se je zgodilo, se nista dala potolažiti, ker Jelica bila je njih edina hči in edina podpora starih dní. Oče, dasiravno zlo star, preletal je ko

berza koza vse hribe iskaje drago svojo hčerko, pa ni bilo ne duha ne sluha o nji. Vidši, da je vse iskanje zastonj, prenašata mirno jarm, kterega jima je Vsegamogočni naložil, dasiravno se nista mogla zderžati, da je njima marsikrat gorka solza kanila po licu. Tako je minulo več let, pa od Jelice le ni bilo nič slišati.

Neki zimsk (bilo je ravno na sv.) večer, ko je ljuta burja zunaj oestro brila, in je bilo mraz, da je pod nogami škripalo, je pri mizi borne kočice, oddaljene nekoliko od vasi Cetenske, sedel mož, na kterega upadenem licu se je vidilo, da skerbí in druge nezgode so ga potlačile. Opiraje glavo na roko, gledal je dolgo v lučico, ktera je njemu nasproti berlela; gotovo se je spominjal preteklih veselih in žalostnih dní.

Ko je tako zamaknjen dolgo sedel, ustane in s poličice vzame bukve in jih položi na mizo, hoté iz njih kaj brati, ko nekdo na vrata poterka. Nemudoma vzame starček palico iz kota, in na njo opiraje hití odpréti človeku, kterega, kakor je mislil, je noč prehitela. Vrata se odpró in zapró — in pozdravlja starčka stopi v kočó ženska visoke rasti, bila je — Jelica, kateri je bilo nocoj obveljalo, da je ušla divjemu možu. Kmaló se spoznata, veselo hití Jelica staremu očetu v naročje in po dolgi ločitvi uživata zopet radost preserčno.

Živela je še nekoliko časa v hiši očetovski, pa smert matere, ktere vzrok je bila žalost in hrepenjenje po Jelici, je tudi njo vidoma grizla in glodala; venela je ko rožica na livadi, kateri ostra burja glavico pobrije, da usahne; hirala je bolj in bolj, dokler tudi nje ni nemila smert pokosila. Pokopali so jo vštric matere, — na grobu njenem pa rastle so cvetke dišeče, kterim je starček vsaki večer s solzami prilival. —

Tako se glasí pravlica od divjega moža in Jelice zale.

Odgovori na vprašanje v 8. listu:

ali labodska, lavantska ali lavantinska?

5. — Lavanter Biſthum se zove po književnoslovensko: Labudska škofija, manje prav: labodska, krivo lavantska ali lavantinska.

To se tako dokaže:

Schwan se zove po latinsko: cygnus, po staroslovensko in rusko: лебедь, po poljsko: łabędź, po česko: labuť, po horvatsko, serbsko in slovensko: лабуда = labud, po slovensko poredko, samo v nekterih krajih: labod. Slovenci v junskej dolini v Koruškoj, to je, Slovenci stanujoči od Velkovca (Völkermarkt) proti jugu do meje krajske in proti izhodu do štajerske, kjer je tudi Lavantfluß in Lavamünd, obračaju v obče slova močno po poljsko, namesto: grad, brada, maslo, dob, mož, labod, izgovarjaju po poljsko: grad, broda, mosuo, donb, monž, labond. Toti: labond je labod in po književno slovensko: labud.

Lavant je reka, ktera daja dolini in škofiji ime: Lavantthal, Lavanter-Biſthum, in teče (mündet) v Dravo pri mesticu: Lavamünd, kakor bi rekel: Lavamünde.

Ako vprašaš tamošnjega Slovenca: kako se imenuje: Lavant in Lavamünd po slovensko? ti odgovorí: Lavant, to je, reka Labond; Lavamünd je mestice: Labond, to je po književno slovensko: Labud.

Da je to tako, su priče vsi Slovenci junske doline.

Staronemci su pisali prav in popolno pravilno: Lavant namesto sadajnoga Lavant. Staronemško w postavim v slovih: wínden, wánd, se izgovarja, kakor slovensko b: baba. Staronemško a postavim v slovih: bínden, bánd, se izgovarja kakor slovensko p: pinta, pot. Staronemško a postavim v slovih: tag, nácht, se izgovarja, kakor slovensko ó: tog, noht; ako bi a imelo

*) Skalovje in pečovje bilo je v paganskih časih bogovom slovanskim sosebno drago. Porok tega so mi razun mnogoterih drugih sporočb verstice iz Kraljedvorskega rokopisa, najstaršega spomenika slovanskega pesništva ter narodne poezije. Nahajajo se v „Čestmiru“ in „Vlaslavu“ in se glasé

v izvirni besedi:

Nynie sedni ty na ručíc koňe

Proletni lesy jeleniem skokem

Tamo u dubravu

Tam s cesty skala bohom zmilena

slovenski:

Zdaj zasedi urno ročne konje

In zahajaj v les z jelenjim skokom.

Tamo kjer v dobravi

Je pri poti skala bogom jako mila.

Pis.

znamenovati čisto *a*, onda ste se mu navadno postavljale dve piki nad glavoj: *māj*, čitaj: *maj*. Ješče pred 80 leti su Nemci vse tako pisali in čitali.

Jaz sam se ješče učil: *ä, a, b, c*, in sem moral izgovarjati: *a, ö, p, c*.

Lamant to je (*w = b a = ö*) po nemško pisano slovensko ime: *labond, labod*, po književno slovensko: *labud*,

Sadajni Nemci su prekrutili slovo: *Lamant* (čitaj *labont*) in pišu po novonemškem kopitu skaženo: *Lavant*. Oni su spremenili *w = b* krivo v *v*; *a = ö* krivo v čisto *a*. *Lavant* je ravno tisto čisto slovensko slovo, kakor: *Lamant = labond = labod*, samo da je od Nemcov skručeno in skaženo, pa je vendar književno slovensko: *labud*.

Lavant je krivo pisano, pa nemški in ponemčani Koruski ga ješče mnogo skaženega čitaju; namesto *v* čitaju krivo *ff* in to ne samo v tem slovu, nego obično v vseh slovih na primer: *eviva, vivificat, Živkov, Lavant*, to ti izgovarjaju, da človeka groza obléta, *fiffat, fiffikat, Schiffkoff, Laffant*.

Pa kdo bi verjel, tudi to *Laffant* je naše slovenske gore list, je korenit Slovenec, ako ravno že tako popljučen in popačen, da ga tudi učen Slovenec kumej več za svojega domorodca spozna in kumej v kerstnom listu dokaže in svet prepriča, da je *Laffantovo* pravo ime: *Labud*.

To je vse eno in ravno tisto slovensko ime: *Lavant, Lavant, Lamant, labond, labod, лабуда = labud, labud', labedz, лабедь* — in pomeni: 1. *Schwan*, 2. *Lavant* (fluss), 3. *Lavamünd*. Razlika med temi imeni je samo ta edina, da je: *лабуда = labud* po književno slovensko, *labod* manje obično in samo pokrajinsko (provincialisem), *labond* samo po junskodolinsko, *Lamant* po staronemško pravilno, *Lavant* pa hochgelehrt skaženo.

Labudski, o, a, pomeni zato po književno slovensko: 1. *Schwan*... 2. *Lavanter*... 3. *Lavamünder*... postavim: *Labudska pokrajina* je: 1. *Schwangegend*, 2. *Lavantergengend*, 3. *Lavamündergengend*.

Lavanter-Bisthum se zove: „*Labudska škofija*.“

To je prazen prigovor, ako bi kdo rekel: Ako se imenuje *Labudska škofija*, se ne vé, ali je *Lavanter* ali *Lavamünder-Bisthum*. Pervo: v *Lavamünder* ni škofije, drugič: to nič ni krivega, ako eno slovo ima dva pomena. Tudi na primer: *gradska gospá* pomeni: *Gratzerin Schloss-Frau*, in vendar je slovo: *gradski, o, a*, prav, tako prav kakor *labudski, o, a*.

Lavant neima nemškoga imena do današnjega dne; su samo slovensko ime: *Labud* postepeno skazili do *Lavant* in tako skaženo slovensko ime vzeli v svoj *Schriftsprach*.

V *Koruskoj*, tudi na nemškoj strani, dobre mere tri četertine vesí, gor, verhov, berd, rek, nimaju nemških imen, nego samo slovenska, pa gerdo in nečimerno popačena, in tote gerde spake se sada šire po pisarnicah in uredih, kakor neke prešerne gospé. Lehko bi jaz tu spočital cel slovarič takih popačenih imen. Pa tudi zvunaj *Koruske* nič ni bolje; jaz opomenim samo tri obče znana imena: *Gradec, Gorica, Labud*, iz teh čisto slovenskih imen su našemana: *Graetz, Goerz, Lavant*.

Slovenska pridavna imena moramo Slovenci jemati od nepokvarjenih vlastnih imen, na primer: *gradski, goriški, labudski*, — od *Gradec, Gorica, Labud*. — *Lavant* je pokvarjeno, ako bi se iz pokvarjenega *Lavant* izpeljevalo pridavno ime: *lavantski* ali *lavantinski*, bi to bilo uže v korenu pokvarjeno in tako zdravo skaženo, kakor, ako bi kdo pisal: *graetzski, goerzski* ali *graetzinski, goerzinski*.

Ako bi hotel kdo: *Lavant* (fluss), *Lavantthal, Lavamünd*, po nemško imenovati, bi moral reči: *Schwan-*

fluss, Schwanthal, Schwanemünde. To sadaj ni navada — pa na severnoj strani *Labudske doline* je gora, klošter in potok, ki imaju pravilno ime nemško, namreč: *Schwanberg, Schwanbach*. — *Schwambach* ni prav.

Sadaj imam ješče nekaj na jeziku.

Kakor gerdo se pogosto pišu naša imena vesí, gor in rek, tako gerdo se pišu pogosto tudi vlastna imena osob in domača hišna imena (*Schreib- und Vulgarnamen*). To je obče znano; navoditi hočem tukaj samo jeden dokaz.

Ako je nekomu otcu ime: *Kavčič* ali *Zajčič*, in tak oče bi imel četiri sine, jeden bi se mu rodil in kerstil v *Koruskoj*, jeden v *Gorickoj*, jeden v *Krajnskoj* in jeden na *Reki*, tada izgledaju njih imena tako le:

Kavčič, Kautschitsch, Caucig, Kavzhizh, Kavezich — Zajčič, Saischütz, Saicig, Sajzhizh, Zajezich!!

Prosim, dragi slovenski brat, lepo prosim, pogledaj še jedenkrat ta imena! Ali ni to popolno bezzakonje pravopisno? Ali je to podobno, da su ti ljudi si bližnja žlahta, da su to oče in njegovi rodjeni sini? — Taka gerda pisarija imen osobnih in domačih ni samo ostudna, nego v djanju škodljiva, ne samo pojedinomu človeku, nego celom porodicam in žlahtam, ki zavoljo take pisavne čačkarije le s velikim trudom mogu dokazati, da su si žlahta.

P r o š n j a.

Blagorodni gospodi naši, kterih beseda pri duhovnoj in svetovnoj oblasti velja: pripomagajte nam, da se nam, posebno nam slovenskim duhovnikom v slovenskih deželah od višje oblasti tak le ukaz dá:

„Slovenska vlastna imena osob in imena domača (*Schreib- u. Vulgarnamen*) v slovenskih farah se imaju vsigdar pisati v sadaj navadnom organičkom pravopisu, in da se ne naključí kaka pomota, se ima pristaviti v kerstnu, smertnu in svatbenu knjigu v oklepu (*eingeschlossen*) tudi vsikdar ime po starom krivom pravopisu pisano, ako se potreba kaže.“

Kako Nemci nemška imena v nemških pokrajinah pišu, v to se mi nečemo mešati. Matija Majar.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Zagreba 1. marca. A. K. — Obilost plesov in drugih večernih veselic je odtegnula v pretečenem mesecu gledišču toliko obiskovavcov, da ste se le dve igri igrane v domačem jeziku: „*Sastanak u gradu Zrinju*“, izvorna historična drama v treh djanjih od *Ljud. Vukotinovića*, in prevod poljske šaljive igre „*Gospoje i Husari*.“ — Dne 18. febr. bil je v dvorani narodnega doma šesti veliki zbor društva za povestnico in starine *Jugoslovanov* pod predsedništvom gosp. načelnika *Ivana Kukuljevića Sakcinskoga*. V lepem pozdravu je gospod *Kukuljević* najpopred z obžalovanjem omenil, da presvitli ban *grof Jelačić* kakor pokrovitelj društva zavoljo bolesti ne more današnjemu zboru predsedovati; priobčil je tudi njegovo pozdravljenje pričujočim članom s serčno željo, da bi društvo čim bolje napredovalo. Gospod tajnik je potem naznanil književni stan društva in položil je račun od 31. rujna 1855 do 17. veljača 1858. Iz vsega se vidi, da gosp. *Kukuljević* je duša vsega početja. Potovaje po *Dalmaciji, Italiji, Slavoniji* in *Bosni* si je mnogo neprecenljivega gradiva nabral za povestnico *jugoslovensko*; tudi „*Arkiv*“ vredeuje brezplatno. Premoženje društveno znaša 5350 gold. 35 kr.; k temu je pripomogla največ blagodarnost svetlega gospoda kardinala in nadškofa *zagrebskega*, ki je daroval društvu 4000 gl. v obligacijah. Društvo šteje mnogo podpornikov v slovenskih kakor tudi v nemških deželah. Celó ruski car *Aleksander II.* in veliki knez *Konstantin* sta med dobrotniki, ki podpirajo društvo s dobrovoljnimi prineski. Car ruski namreč je poklonil iz *petrogradske knjižnice* veličastveno in dragoceno delo o ruskih starodavnostih v pet zvezkih, ktero se ne prodaja v knjižnicah. Po nje-